

UIT DE SCHRIFT.

De naam zijner moeder.

In het achttiende jaar nu des konings Jerobeam, des zoons Nebats, werd Abiam koning over Juda. Hij regeerde drie jaren te Jeruzalem; en de naam zijner moeder was Maacha, eene dochter Abimalech. En hij wandelde in alle de zonden zijns Vaders.

1 Kon. 15. 1. 2.

Het Woord des Heeren wil niet vluchtig en oppervlakkig gelezen zijn. Wie het doorbladert en haastig leest, ziet de schoonheid niet van dat Woord. Men kan een Rembrandt in een Museum niet even in het voorbijgaan bezien.

Vandaar mee, dat voor zoovele menschen heden dat Woord niets of niet veel zegt. Omdat ze ook geen tijd hebben, naar dat Woord te luisteren. Onze tijd kan alleen lezen wat in een kort oogenblik zonder al te veel inspanning haastig kan worden doorgejaagd. Zooals men een krant leest. Haastend er uit nemend, wat interesseert.

Maar het Woord des Heeren wil doorzocht zijn en doordacht zooals men een kostbaar stuk bedachtzaam doorleest, met den vinger er bij. Dan gaan de schoonheden, als de Geest des Heeren er het oog der ziel voor ontsluit, open in lichtende en stralende heerlijkheid.

Bij de vermelding van Abiams regeering staat een eigenaardige notitie: de naam zijner moeder.

Opvallend. En des te meer, als men bij de mededeelingen van de volgende koningen van Juda steeds vermeld vindt den naam hunner moeder. Slechts twee maken een uitzondering. Van Joram en Achaz wordt de naam der moeder niet vermeld. Over de oorzaak van dit niet-vermelden zullen we samen niet gissen; want verder dan tot gissen zouden we het niet brengen. Laat ons maar eenvoudig en kort zeggen: we weten het niet.

Overigens is die uittaling weer de uitzondering, die den regel bevestigt. De regel; wel, we kunnen dien zóó zeggen: dat bij de vermelding van de regeering van een koning van Juda ook genoemd wordt de naam zijner moeder.

Bij de koningen van Israël leest men het nergens en nooit. Is het, omdat de heilige schrijver sterk onder het besef leefde, dat dat koningschap van de tien stammen feitelijk was tegen Gods bedoeling en in zijn zondigen geheel afweek, zoodat de Heere in toorn op die koningen en dat koningschap neerzag? Mogelijk. Maar weer, we weten het niet.

De naam zijner moeder — denk daarover nu even na, lezer, want daarin leest ge een gedachte Gods. Laat ik nu niet wijzen op de groote waardeering, die men in die oude dagen onder Israël had voor de vrouw, zoodat haar naam stond te lezen in het geslachtsregister. In tegenoverstelling met de latere geringachting, ook in Israël, zoodat nooit meer een vrouwen naam in een geslachtsregister werd opgenomen. Mattheus was de eerste, die weer vrouwen namen in een geslachtsregister heeft opgenomen; dat kon, omdat het was het geslachtsregister van Jezus Christus, die de vrouw heeft vrijgemaakt.

Maar wat ik nu alleen in het licht wilde stellen, is de rechtstreeksche gedachte, die aan de vermelding van die moedernamen ten grondslag ligt: De invloed van de moeder op de opvoeding en het latere leven van haar kinderen.

Als we in de boeken der Koningen lezen van het optreden van een nieuwen koning over Juda, zien we steeds daarin hetzelfde schema gevolgd. Eerst, in welk jaar de jonge koning optrad. Dan den duur van zijn regeering. Vervolgens den naam zijner moeder. En dan steeds in een paar woorden, of hij deed, wat goed of wat kwaad was in de oogen des Heeren.

Zoo leest ge het in den boven afgeschreven tekst van Abiam. En zoo staat het te lezen in al de plaatsen, waar vermeld wordt het optreden van een nieuwen koning over Juda. Na de vermelding van den naam zijner moeder leest ge altijd, zonder één uitzondering, hoe die koning stond tegenover den dienst des Heeren.

Ik zal niet overschrijven die lange rij van voorbeelden. Men kan ze zelf zonder moeite vinden. En licht, dat er nu eens de aandacht op valt bij uw latere Schriftlektuur. Altijd weer hetzelfde. Vreeselijk eentonig. Monotoon. Dor.

Maar in die eenvoudige telkens weer terugkerende notitie is een machtige gedachte, die tot ons spreekt. Ge hoort haar immers wel?

Het is de gedachte van den invloed der moeder voor het latere godsdienstige leven van haar kinderen. Voor wat het kind later zal zijn als man en vrouw tegenover den dienst des Heeren is de moeder van groote beteekenis. De moeders van de koningen van Juda hebben haar zonen opgevoerd voor den dienst des Heeren of voor dien van de afgoden.

De naam van de moeder van Abiam was Maacha — en hij wandelde in alle de zonden zijns vaders.

Ahazia wandelde in den weg van het huis Achabs — en de naam zijner moeder was Athalia.

Amon deed wat kwaad was in de oogen des Heeren — en de naam zijner moeder was Mesulémeth.

Josafath deed wat recht was in de oogen des Heeren; en de naam zijner moeder was Azuba de dochter van Silhi.

Deze moeders hebben haar koninklijke kinderen groot gebracht voor den Heere of voor de afgoden; voor den hemel of voor het verderf.

En zoo doen moeders het heden nog. Niet alsof een moeder haar kind zou kunnen brengen naar de heerlijkheid. Dat kan alleen maar die Eene doen, Jezus zelf. Maar moeders hebben op haar kinderen zoo grooten invloed ten goede of ten kwade. Soms meer nog dan de vaders.

Elken dag is moeder thuis. Het kind groeit tegen haar op. Naar moeder gaat het met zijn vragen. Moeders voorbeeld lokt het. Godvreezende moeders nemen vaak haar kinderen naar den hemel mee.

En als dan later dat kind man is geworden of vrouw, gedenkt het met dankbaarheid zijn moeder nog. En misschien zullen de menschen in de buurt, die dat kind zien opgroeien en zich keeren naar den Heere en Zijn dienst, als het ware ter verklaring zeggen den naam zijner moeder. De namen van vele moeders worden met dankbaarheid herdacht jaren lang door kinderen, die den Heere vreezen.

De namen der meeste Godvreezende moeders staan niet in regeeringsannalen vermeld als van deze vorstelijke vrouwen en moeders in het Koninkrijk. Ze zijn over een paar tientallen van jaren vergeten. Misschien staan ze nog eenige jaren lang op een verweerden grafsteen, waar peinzend en dankbaar weemoedig een man staat of een vrouw, die daar dien naam zijner moeder leest.

Maar in de heerlijkheid worden die vrouwen namen niet vergeten. En dankend worden ze vermeld, als de wegen des Heeren worden bezongen in de heerlijkheid.

Deze simpele notitie van den naam zijner moeder scheen zoo weinig te zeggen. Ik hoop, dat ze na dit woord wat meer zegt. Dat ze moeders roept, toch te waken in de opvoeding der kinderen. Dat ze kinderen leert, met dankbaarheid te denken aan vrome moeders.

Dat ze dringt tot aanbidden van Gods wegen, die ook onder ons volk vrome moeders geeft.

C. B.

LITERATUUR EN KUNST.

Historische Schetsen.

Ofschoon de roman van het probleem de literatuurvorm is van dezen tijd en bij voorkeur in wat zich aandient als lectuur de vraagstukken van het moderne leven worden behandeld, blijft toch ook de teekening der verhoudingen van vroeger tijd, de historische schets dus, belangstelling vinden. Een weliswaar kleine, maar zeer productieve groep van Schrijfsters en Schrijvers geeft boeken van historischen inhoud, die over 't algemeen verblijdende waardeering oogsten.

Het woord historisch heeft daarbij echter een eigen gevoelswaarde, die onmiddellijk verband houdt met het karakter der moderne literatuur. 't Houdt in een cultureel en psychologisch beschouwen en ontleden van verhoudingen en menschen uit vroegere perioden, het beteekent zooveel als: menscheijkheid onder de omstandigheden van andere tijden. Waar de moderne literatuur — ik her-

inner nog eens weer aan het woord van Dr Ritter — „bij den mensch (begint), om uit den Mensch de menschen te begrijpen“, daar past dit historische dat een tijd wil doen verstaan door den mensel van dien tijd te beschouwen, precies in het kader der nieuwere opvatting. Een modern boek van historischen inhoud is daarom ook van een geheel ander slag, dan b.v. een historische roman van Van Lennep of Oltmans. In zulk een roman kwam alles aan op de actie, op het gebeuren, op de intrigue van het verhaal, 'tging om feiten, die in het verleden gebeurd waren en waarbij de menschen hun rol speelden. De nieuwere historische schets, juist andersom, zet de menschen op den voorgrond en heeft alleen aandacht voor de feiten inzooverre die van belang zijn om den ken en doen van die menschen te begrijpen. De ontwikkeling van het individuele leven in en onder de omstandigheden van den tijd is hoofdzak, het algemeene gebeuren is decoratief, dat aan die ontwikkelingsanalyse relief geeft.

Bij herhaling hebben we dezen vorm van historisch verhaal gezien in de bespreking van de verschillende geschriften der gezusters L. E. en Ignatia Lubeley. En we hebben weer een heel duidelijke proeve in de kortelings verschenen novelle der eerstgenoemde „Mesdames“¹⁾.

Deze mesdames zijn de dochters van den Franschen koning Lodewijk XV: madame Adélaïde en madame Victoire. Zij hebben de overdaad gekend van het verkwistende leven aan het hof van Versailles, ze hebben de dreiging gezien van het aankomend revolutionair geweld en over hen is gekomen de zondvloed, de „déluge“, die aan alles wat vorstelijk was en hoog van geboorte een jammerlijken ondergang heeft gebracht. En — daar heeft men nu precies de historische schets van dezen tijd — nu staan in dit boekje de beide prinsessen op elke bladzijde voor ons als de droeve slachtoffers van het woeste revolutiegeweld, dat we over en rondom haar zien woeden in al zijn verschrikking. Niet dat gebeuren zelf wordt verhaald. 't Wordt telkens slechts in een enkelen zin aangegeven. Maar geteekend wordt het leven en lijden der vrouwen dóór dat gebeuren, van het oogenblik af dat ze haar zomerpaleis Bellevue bij Meudon verlaten, vluchtend voor de vijandschap der Nationale Vergadering, tot ze, uitgeput en verarmd, na vele jaren van zwerven en telkens weer opgejaagd worden uit angstig-gezochte schuilplaatsen, te Triëst een stil einde vinden. En altijd weer valt het volle licht op haar zielsgesteldheid, op haar fierheid onder het lijden der onschuld, haar gelatenheid onder een gansch leven van zorg en moeite.

Met de fijnheid, die het werk van L. E. eigen is, wordt dit alles ontvouwd en in de teekening van het lot der prinsessen krijgen we een klaar beeld van den jammer der duizenden, die, als zij, door hun rang en geboorte de schuld hadden te dragen van hun geslachten, d.i. we zien de menschen in den Mensch. En als altijd leest men dit mooie boekje van L. E. met klimmende belangstelling.

In gelijk formaat — een uiterlijk dat goed harmonieert met het karakter van den inhoud — gaf de Uitgeefster een tweede historische schets van L. E.: „In de Generaliteitslanden“, herdruk van de novelle, die in den bundel „Levensbeelden“ (van 1915) werd gepubliceerd. Wanneer we hieruit mogen afleiden, dat het de bedoeling is het werk van deze Schrijfster en haar zuster, Ignatia Lubeley, meer bekendheid te geven door uitgaven in klein bestek, valt dat voornemen al te zins te loven. Want dan bezitten we eerlang een pracht-serie goedkope boekjes van smaak en distinctie.

„In de Generaliteitslanden“ heeft nog minder handeling dan „Mesdames“. 't Is alleen maar, wat de titel van den oorspronkelijken bundel voortreffelijk uitdrukt: levensbeeld. Levensbeeld van Mevrouw Françoise Caestecker, dochter van den machtigen heer Drost van het plaatsje Deurne in het Brabantsche. 't Gaat in deze schets om de analyse van het eentonige, lichtloze leven van het meisje-van-stand uit de vroege achttiende-eeuwse jaren ergens in de wijde wereld der achterlijke Peellanden.

Er gebeurt niets, dat in dat jonge hart eenige

¹⁾ N.V. G. J. A. Huys' U. M., Zeist.

spanning brengt en krijgt en a sprekend, omc ginate haar lang op reke Maar voor rijk genoeg: u het week in sprekend beel omgeving en kent ze de m deze Françoise zij naar eenige juffrouw-in-e Iemand, die wordt gegeven nieuws“, moe hem vervelen derie, wie he zamen: op prij lezen en zal Naast deze trecken en p nog een derd dezelfde Uitg door E. v. r. a het, dat we beschrijving v de menschen dan gaat het Vier opstell over de „Lo Zeventiende het bezwaarlij het reizen in geeft, op gro „Bilderdyk er een merkwaai tot de Bilder ker uit den bekende Mer den tijd en waarin hij g brengt de vrie ne Seele“ i de ontleding vrouw uit de Ofschoon v schetsen in e beschouwing. Men ziet de zoals ze wo omstandighed aard en aan in die mens hun tijd vers Daarbij ka den stijl, die kenmerkt: ve en toch telk welverzorgd heid. Alzoo vorm dant van de deze, een be genre, dat te der moderne beteekenis is aan voorbijje

Het kan w hand bestaat volkeren? Is gekomen of e

van Dr. Ritter. Het is den Mensch die dit historisch door den menschen in het kader van een roman kwamen gebeuren, op de om feiten, die en waarbij de nieuwere historie de menschen en aandacht voor lang zijn om de te begrijpen. De vele leven in en len tijd is hoofd is decoratief, dat lief geeft. In vorm van de spreking van de zusters L. E. en I. weer een heel verschenen no (ames" i). rs van den Franse Adélaïde en overdaan gekend het hof van Versailles van het azen over hen is ze", die aan alles geboorte een jacht. En — daar ische schets van boekje de beide voor ons als de e revolutiegeweld en woeden in al euren zelf worden in een enkelen wordt het leven gebeuren, van het erpaleis Bellevue voor de vijand, tot ze, uitgeput werven en telkens gezochte schijn vinden. En altijd r zielsgesteldheid en der onschuld, hi leven van gorg van L. E. eigen in de tekening en we een klaar izenden, die als de schuld hadden. d.i. we zien de s altijd leest met st klimmende be-
spanning brengt zelfs het huwelijksaanzoek, dat te krijgt en aanvaardt van den domine is vanzelfsprekend, omdat hij de gansch eenige is, die eenigermate haar partij wezen kan en iedereen er sinds lang op rekent.
Maar voor deze Schrijfster is zulk een materie ijk genoeg: uit het onbelangrijke en alledaagsche, het week in week uit eenvormige, schept ze een sprekend beeld van het sleurleven, dat voor die omgeving en dien tijd typeerend is. En weer tekenen ze de menschen in den Mensch, want zooals deze Françoise waren er honderden, begeerend als zij naar eenigen inhoud in hun bestaan van deffige vrouw-in-een-verloren-hoekje.
Iemand, die pas lezen gaat zoo hem een boek wordt gegeven als „Van het Westelijk front geen nieuws", moet deze schets laten liggen: ze zal hem vervelen. Maar wie houdt van literaire broderie, wie het fijne kantwerk van rustig geweven zinnen op prijs weet te stellen, die moet het boekje lezen en zal er in genieten.
Naast deze beide historische schetsen van cultureel en psychologisch beschouwenden aard is nog een derde, soortgelijke bundel verschenen, bij dezelfde Uitgeverij, „Menschen en Tijden" door Everard E. Gewin. Reeds de titel zegt het, dat we hier te doen hebben met historische beschrijving van het boven aangegeven genre. In de menschen wordt ook hier de tijd geteekend en dan gaat het om wat die menschen beweegt.
Vier opstellen zijn hier samengevoegd. 't Eerste over de „Lotgevallen van een Hagenaar uit de Zeventiende Eeuw" vertelt van den omslag en het bezwaarlijke van het reizen in dien tijd, zelfs het reizen in hoog-ambtelijke statie. Het tweede geeft, op grond van brieven, de tekening van „Bilderdijk en zijn geliefde in Duitschland" en is een merkwaardige en zeer interessante bijdrage tot de Bilderdijkiana. In „Een jong Reveilprediker uit den Restauratietijd" wordt geschilderd de bekende Merle d'Aubigné in zijn verhouding tot den tijd en tot de opvattingen van de kringen, waarin hij gezien en geëerd was. En eindelijk brengt de vierde schets „Uit het leven eener „Schöne Seele"" in het beeld van Elisa von der Recke de ontleding van het zieleleven der hoogstaande vrouw uit de periode der romantiek.
Ofchoon verscheiden van inhoud zijn al deze schetsen in één toon gehouden: dien der rustige beschouwing. En juist dat maakt ze alle zoo fijn. Men ziet de menschen zelf, zooals ze denken, zooals ze worden gevormd door verhoudingen en omstandigheden en zooals ze reageren, krachtens aard en aanleg, op de dingen rondom hen. En in die menschen en hun doen leert men weer hun tijd verstaan.
Daarbij kan men ook hier weer genieten van den stijl, die deze wijze van historische beschrijving kenmerkt: verhalend en ontledend tegelijk, sober en toch telkens door lichtsprankeling verrassend, welverzorgd zonder eenig spoor van gemanieerdheid.
Alzoo vormt deze bundel een voortreffelijke pendant van de beide eerstgenoemde boekjes en, met deze, een belangrijke aanwinst tot een literatuur-gaue, dat terzijde staat van de drukke heirbaan der moderne kunst, maar zeker van niet minder betekenis is dan veel, dat er in koortsige activiteit aan voorbijjaagt.
C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Christendom en vooruitgang, door H. E. Fosdick. Geautoriseerde vertaling. Ruys' Uitgeverijmaatschappij. — Zeist. z. 1.

Een paar weken geleden trok ik een vergelijking tusschen het Amerikaansche origineel en deze Nederlandsche vertaling.

Ik gaf mijn indrukken over Fosdick weer.

Maar eigenlijk had ik het niet over het boek, dat opnieuw voor mij ligt.

Toch is ook dit een revue waard.

Just dit werk typeert zoo sterk, hoe Fosdick met de problemen van den dag omspringt.

Daar heeft men h.v. het godsdiensthistorische probleem.

Het kan worden uitgedrukt in de vragen: welk verband bestaat er tusschen de religie van Israël en de volkeren? Is het monotheïsme uit het polytheïsme voortgekomen of omgekeerd? Kan men in het Oude Testa-

ment zelf er bewijzen voor vinden, dat de Israëlitische godsdienst in den weg van evolutie tot hoogere ontplooiing is gekomen?

Nu verwacht men van Fosdick niet, dat hij de Gereformeerde Schriftbeschouwing is toegedaan.

Voor ons is het geen oogenblik onzeker of de menscheid heeft zich in den beginne voor één God, den God des hemels en der aarde gebogen.

Het veelgodendom is een gevolg van het loslaten der oorspronkelijke religie. „Zich uitgevonden voor wijzen zijn ze dwaas geworden." Dit woord van Paulus biedt ons den sleutel tot verklaring van de verhouding tusschen den godsdienst van Israël en die der heidenen.

Hoe nu precies die verbastering der oorspronkelijke religie zich heeft toegedragen is ook voor ons een zaak, welke voorwerp is van nauwkeurige onderzoekingen en waarop we maar niet één, twee, drie een antwoord gereed hebben.

Doch Fosdick is klaar.

Voor hem behoort het probleem tot het verleden.

Hij legt uit: „De studie van de oude schriftelijke bronnen omtrent den godsdienst, neergelegd in boeken en op monumenten en in de primitieve geloofsvormen, die nog rondom ons heen in alle ontwikkelingsstadia bestaan, heeft ons doen zien, langs welken weg het religieuze leven van den mensch is getrokken op z'n tocht vanaf den kinderlijken aanvang tot z'n huidige stand. Door het oude animisme in z'n veelvoudige vormen, door het veelgodendom in al z'n variaties is het gekomen tot grootscher mogelijkheden om het wezen en de bedoelingen van het goddelijke te omvatten. De hoofdlijnen, waarlangs het menschedom zich in z'n godsdienstige ontwikkeling heeft bewogen, zijn thans te volgen. En nergens zijn deze lijnen duidelijker aan te toonen dan in onze eigen Hebreeuwsch-Christelijke traditie. Een van de kostelijkste resultaten der historische studie van de Schriften is de nu bestaande mogelijkheid om de manuscripten van den Bijbel in vrij wel chronologische orde te rangschikken en om dan aan de hand daarvan na te gaan, hoe het geloof en de hoop zich langzamerhand ontplooid hebben, totdat ze hun vollen bloei hebben verkregen in het Evangelie van Christus. Zie bijvoorbeeld eens, hoe zich de opvatting van Jehova ontwikkeld heeft vanaf het oogenblik, dat hij voor 't eerst vereerd werd als een berggod in de woestijn, totdat hij bekend werd als „de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus". Het wordt ons uitdrukkelijk verteld, dat de geschiedenis van Jehova's verhouding tot Israël aanving bij den Sinaï en dat vóór dien de Hebreeuwsche vadersen z'n naam zelfs niet gehoord hadden. Daar op 'n bergtop in de woestijn van Sinaï woonde deze nieuw-gevonden godheid, die zoozeer als 'n mensch wordt voorgesteld, dat hij Mozes kon verbergen in 'n kloof tusschen de rotsen, van waaruit de profeet niet Jehova's gezicht, maar wel zijn „achterste deelen" kon zien. Hij was 'n krijgsgod en de naam van 'n oud boek omtrent hem is nog tot ons gekomen: „Het Boek der oorlogen des Heeren".

„Jehova is een krijgsmann,

„Jehova is z'n naam"

zoo zong zijn volk destijds van hem en 't verheugde zich in z'n macht, wanneer hij donderde en bliksemde op den Sinaï. Er zijn weinig verhalen in de geestelijke geschiedenis van het menschedom zoo boeiend als dat van dezen berggod. Voor de eerste maal in de Semitische geschiedenis — althans voor zoover ons bekend — verliet hij z'n vaste woonplaats. Met z'n uitverkoren volk reisde hij in de Heilige Ark naar Kanaän; geleidelijk paste hij zich aan 't land aan, nam hij de functies van de vroegere goden van Kanaän over en vestigde hij zijn soevereiniteit in 't geheele Palestina. Toch werd hij ook toen nog, evenals alle oude godheden, geacht geografisch beperkt te zijn tot het land, waarvan hij de godheid was. Milkom en Kamos waren ook werkelijke goden, die evenzeer over de Filistijnen en over de Moabiteten regeerden als Jehova over de Israëlieten... Doch naarmate men tot voller begrip kwam, breidde zich ook de soevereiniteit van Jehova uit, totdat zijn macht de plaats en de functies van alle andere goden tot zich trok. Amos zag, hoe hij met de naties speelde als met schaakstukken; Jesaja hoorde, hoe hij de volken floot als 'n schaapherder z'n hond; Jeremia hoorde hem roepen: „Zoude iemand zich in verborgene plaatsen kunnen verbergen, dat ik hem niet zou zien? Vervul ik niet den hemel en de aarde?" totdat we ten laatste door de ballingschap van Israël en de versterking van 't geloof, de verheldering der denkbeelden, die er 't gevolg van waren, de gedachte die hoogte zien bereiken, waarop het grootsche veertigste hoofdstuk van Jesaja staat, dat de al-omvat-

tende absolute heerschappij van God beschrijft; dat priestertelijk scheppingsverhaal, waarin God de dingen roept met 'n enkel woord; die psalmen, die uitroepen:

„Want alle de goden der volkeren zijn afgoden,
„Maar de Heere heeft de hemelen gemaakt."

Dit citaat is naar alle kanten leerzaam.

Het laat u omtrent het ware standpunt van Fosdick geen oogenblik in het onzekere.

Wie hierin nog een orthodoxe draad kan ontdekken, heeft het onderscheidingsvermogen voor geestelijke stroomingen verloren of nooit bezeten.

Geen andere orthodox-klinkende uitspraken kunnen ooit het door en door modernistische van deze uitspraak neutraliseeren.

Het betreft hier de Godsbeschouwing van Fosdick.

Deze beheerscht zijn wereld- en levensbeschouwing.

De Godsbeschouwing is de wortel. Wereld- en levensbeschouwing zijn de takken.

Waar de wortel ziek, doodelijk ziek is, daar moeten ook de takken verdorren.

Maar nog in andere opzichten is dit citaat typeerend.

Hierin wordt een kort begrip van de Schriftkritische Duitse theologie gegeven.

Het Wellhausianisme domineert hierin. De voorstellingen van andere richtingen worden hiermee zoo kunstig gekombineerd, dat zij te samen één geheel schijnen te vormen. Voeg en laach zijn meesterlijk weggewerkt. Fosdick vermeldt hier geen bron, waaruit hij zijn wijsheid geput heeft. 't Lijkt of alles uit zijn eigen brein is ontsprongen. Oneffenheden in die verschillende theorieën heeft hij handig afgeslepen. Holten opgevuld. Vloekende kleuren overschilderd. 't Sluit alles als een bus. 't Klopt precies.

Waar vond men elders zulk een knappe samenvatting van het radikaal-kritische standpunt?

En dan — hoe populair! Hij hangt zijn appels voor niemand te hoog. Men behoeft niet eens op zijn teenen te gaan staan om er bij te kunnen.

In dit opzicht heeft Fosdick een benijdbaar talent. Vooral voor een groot deel der Amerikaansche bevolking.

Want dat houdt niet van zwaarteachtigheid.

Dat gooit geschiedenisboeken als wij erop na houden, al worden ze nog zoo aantrekkelijk geïllustreerd, zonder aarzeling in een hoek.

Alleen een geschiedenis van de menscheid, gelijk Hendrik van Loon, gaat er in.

Er zijn opmerkelijke trekken van overeenkomst tusschen Hendrik van Loon en Fosdick.

Eén wil ik er noemen.

Zij weiden 't beiden alles wat ze neerschrijven zoo haastig.

Al hebben ze 't over feiten, duizende jaren geleden, 't is of ze er zelf bij zijn geweest.

Zij spraken autoritair, bijna in den toon van onfeilbaarheid.

Zij doen dat zoo suggestief, dat iemand, hij zij in feite of eenvoudig, hen haast niet durft tegenspreken, uit vrees naar den hoek der dommen te worden gedreven.

Zulk optreden behaagt vele Amerikanen en... ook wel Nederlanders.

Zij hebben graag, dat iemand 't nu maar zegt, hoe het moet zijn.

Mits hij maar niet een Schriftgeloovige is.

In wijde kringen is men tegenwoordig beu van den twijfel. Men houdt van het apodiktische. Om finesses bekommeren ze zich niet. Wat stellingwerk met wat vlaggen zien ze 't liefst. En dan moeten ze er iemand in zien klimmen. Ze willen 't gevoel hebben: 't is hier veilig, je kan niet naar beneden vallen.

Fosdick kent zijn Pappenheimers, omdat hij zelf zoo'n Pappenheimer is.

Hij valt bij vele Amerikanen in den smaak, omdat deze Amerikanen in zijn smaak vallen.

Hij is een goed psycholoog, maar in zijn werken openbaart zich ook de psychologie van het bedoelde Amerikaansche volksdeel.

„Geen muizenissen. Zóó is het. Afgehoopen!"

Daarmee is heel hun levenshouding beschreven.

En wanneer er dan ook onder ons zijn, die met zulke geschriften dwepen, moge dit gelden als een teeken des tijds.

Nu leide men hiernit niet af, dat men hier met een proeve van banale oppervlakkigheid te doen heeft.

Dat is het 'n juist, waarom mannen als Fosdick zoo'n opgang maken.

Ze hebben niets banaals over zich.

Noem hen oppervlakkig. Goed.

Maar geef toe, dat ze pikant zijn.